SPROGMUSEET :

Redaktør: Ole Stig Andersen

Alvdalsk: Et kontant sprog

Af Ole Stig Andersen 21. juni 2009 • I kategorien Dialekter • 🖶 🖂 🖪 🎻

En pige og syv drenge i afgangsklassen (9.) i Älvdalen i Dalarna modtog i forrige uge 6.000 svenske kroner hver for at kunne det lokale minoritetssprog <u>älvdalsk</u>. Det er et 'sprogstipendium' de kan bruge til hvad de vil.

Denne chokerende moderne indsats for et truet sprog kan man læse om på de svenske sprogblogs Språkförsvaret og Lingvistbloggen. Og i lokalavisen.

Älvdalsk – også bare kaldet dalsk, på engelsk dalecarlian (dalkarlsk) – tales af under 3.000 mennesker i Älvdalen kommune i Dalarne.

Älvdalsk afviger så meget fra svensk, at det ofte regnes for et selvstændigt sprog. Det har bevaret en række 'oldnordiske' træk som de andre skandinaviske sprog for længst har forladt, fx en stribe kasus og nasalvokaler. Svensktalende kan ikke forstå älvdalsk

Når de nordiske standardsprog ellers er indbyrdes forståelige, skyldes det i høj grad den omfattende fælles og samtidige påvirkning fra Hansestædernes plattysk. Færøerne og Island blev ikke udsat for den påvirkning, og derfor deltager de ikke i den skandinaviske indbyrdes forståelighed. Det er heller ikke alle de skandinaviske dialekter der blev påvirket.

Der er gjort et stort arbejde i de senere år for at standardisere älvdalsk, det har fx fået sit eget alfabet med syv bogstaver mere end det svenske, seks nasalvokaler og Ð ("blødt d").

Älvdalens vildmark drives i fællesskab af "Besparingsskogen", og det er dem der finansierer de älvdalske sprogstipendier. Hvis halvdelen af børnene i afgangsklassen næste år klarer sprogprøven, vil det koste "Besparingen" 180.000 kr.

Initiativtageren Björn Rehnström fortæller på Lingvistbloggen:

- ... när jag ser hur barnen, trots att de har engagerade och medvetna föräldrar som alltid dalskar åt dem, går över till svenska, så blir jag sömnlös, och har så varit i många år.
- ... jag såg Jordägarnämnden sitta i sammanträde. Tio av de elva ledamöterna pratade älvdalska och nästan alla hade barn som de ville skulle dalska, men som ändå bara svenskade

Då gick jag till <u>Ulum Dalska</u>, som ansökte hos Besparingen. Besparingen tyckte det var bra och ville gärna stödja detta och hoppas nu att det kostar dem mycket pengar. Om det bir dyrare än beräknat så har det hjälpt.

Min tanke är att de många barn och ungdomar som kan älvdalska, men ändå gör över till svenska, nu får en liten extra knuff av sitpendiet, att försöka lite extra. Det ska bli mycket spännande att se om stipendiet

Om stipendiet hjälper några barn och ungdomar att behålla sitt språk så är det helt fantastiskt. Det älvdalska språket är ju en omistlig del av vår identitet och en nyckel till vår historia. Och historien måste man ha med sig in i framtiden.

Svensk TV2s "Landet Rundt" bragte en reportage om stipendiet, hvor man også kan høre de unge tale älvdalsk, ca 14'15 inde i programmet. De mener nok at stipendiet hjælper på interessen for at kunne sproget.

Det er ikke kun afgangseleverne der bliver belønnet. Børn der kan älvdalsk ved afslutningen af sjette klasse får 500 kr, og de små i tredje klasse får et diplom.

Læs også:

- 1. Sprogrejsen Språkresan er en ny svensk tv-serie på ialt otte afsnit om indvandrernes rejse ind i det svenske sprog. Den sendes på SVT1 søndage kl 22 og genudsendes tirsdage kl 11..
- 2. Quechua: Ikke kun små sprog er i fare for at uddø! Perus indfødte sprog. Quechua er de orangebrune områder. Med små fire mio mennesker er det Perus største indfødte sprog, og med yderligere små fire mio i nabolandene er det også...
- 3. Svensk ty-serie om verdens sprog Svensk UR UtbildningsRadion er i gang med en serie på i alt otte ty-udsendelser å 26 minutters varighed om "Verdens sprog". De bliver sendt på Kunskapskanalen og på...
- 4. Patentspråk i EU I början av november i fjol rapporterade svensk press om att EU:s medlemsstater inte hade kunnat enas om patentspråken i EU. EU-kommissionen hade föreslagit att unionens patentspråk skulle vara engelska,...

Tagget med: Dialekter, motivation, priser, revitalisering, Sproggeografi, sprogkort, Sprogpolitik, svensk, truede sprog, video

Seneste sprognyheder 🚵

a.

- 6/3 Flere og flere ordblinde starter på universitetet -28/2
- $Magisterbladet \mid magisterbladet.dk$ Keeper eller målmand – hvilket ord er bedst? Dansk
- Sprognævn | dsn.dk Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii | www.jubii.dk
- Meet the Last Speaker of a Dying Language | video.nationalgeographic.com
- Post-Yugoslav "Common Language" Declaration 11/4 Challenges Nationalism :: Balkan Insight www.balkaninsight.com The Forgotten Language That Only Women Once Knew | Review: An Irish-Speaking Island by Nicholas M Wolf | www.irishtimes.com Virtual Livonia · Līvõmō Internets · Līvzeme Internetā | 6/4
- Cracking Arrival-like alien languages is gaming's new
- frontier | www.newscientist.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprogmuseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Dialekter'

Sønderjyder og københavnere kender naboen på sproget Ded borriinholmska måled

Nyt på dialekt.dk

Meget er stadig møj ...

Nye kommentarer

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte

Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord? william fich til Jødiske efternavne

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Herluf Hansen til Ded borrijnholmska måled

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Så kan det da nok være jeg havde talt samsk i dag ;) Få ting taler så dejligt klart et sprog som penge.

Svar

Arild Kierkegaard

21. juni 2009 • 16:25

Spændende indlæg, men jeg synes, du vender nedertyskens betydning på hovedet.

Omkr. 200-800 kan vi regne med en urnordisk (nordgermansk) sproggruppe i Norden, og fra omkr. 800-1000 har vi et fællesnordisk tidsrum, med begyndende dialektspaltninger i det 10. århundrede mellem vestnordisk og østnordisk.

Udviklingen mod forskellige "nationale" skriftsprog begynder selvsagt i middelalderen (selv om vore vikingeforfædre ingenlunde var ukendt med skrift; runerne kendes allerede fra begyndelsen af den urnordiske periode).

I Norge regner man med, at det norrøne sprogsystem holdt sig til omkr. 1350, hvorefter "avstanden mellom talespråket og det tradisjonelle skriftspråket blitt så stor at skriverne har vanskeligheter med å opprettholde det morfologiske systemet når de skal skrive uten mønster i eldre aktstykker" (Ragnvald Iversen).

Siden kom Norge som bekendt under dansk indflydelse og blev med Reformationen helt underlagt dansk skriftsprog, der også påvirkede talesproget stærkt (især i byerne og på østlandet).

Til forskel herfra bygger nynorsk eller "landsmålet" på de mest konservative vestnorske dialekter og gammelnorsk (oldnordisk) og udøver en mere eller mindre konsekvent purisme mod visse nedertyske affikser (slækket med årene, men stadig virksom).

Også færøsk har været under kraftig dansk (og derigennem: nedertysk) påvirkning, men finder i stigende grad "hjem" til det norrøne og kommer mere og mere til at ligne en udgave af islandsk (dog stadig med flere "internationalismer").

Kort sagt: Det er ikke på grund af nedertysk påvirkning, vi kan forstå hinanden, men fordi de nordiske sprog historisk set er af én rod – ét sprog.

Derimod kan vi altså takke den nedertyske påvirkning for at have splittet det gamle nordiske sprogfællesskab, idet skandinavisk har fjernet sig afgørende fra islandsk og færøsk.

Der kan også opregnes en lang række eksempler på, at det ene skandinaviske sprog har beholdt et gammelt nordisk ord, mens det eller de andre har taget en tysk glose til sig.

Selv den nuværende begrænsede skandinaviske sprogforståelse (af Niels Davidsen-Nielsen så smukt kaldet "DRØMMEN om det nordiske sprogfællesskab"!) er og bliver en skygge af sig selv sammenlignet med vikingetidens "danske tunge" (dönsk tunga) fra Hedeby til Hólar.

På samme måde risikerer vore dages massive engelsk-amerikanske påvirkning at skabe fornyede sproglige kløfter inden for Norden og Skandinavien ikke mindst pga. vore forskellige sprogholdninger og sprogpraksis.

Et enkelt grelt eksempel er her nordmændenes og svenskernes "e-post" over for danskernes tarvelige "e-mail".

Det er dog ikke blot enkeltgloser, men hele vor "mentale geografi", det kommer an på-viljen til at vedkende sig et nordisk kulturelt, sprogligt og identitetsmæssigt fællesskab.

En norsk sprogkvinde blev i København mere end én gang mødt med følgende svar fra unge mennesker, når hun henvendte sig på klingende bokmål: "Sorry, we don't understand Swedish!".

Skal det være danskernes svar til Norden?

Svar

Arild Kierkegaard

21. juni 2009 • 18:34

En god og tankevækkende side om samfundets holdning til dialekt:

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter engelsk esperanto Formidling fransk identitet konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale Underholdning Video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014 november 2014	Forvo – All the Words in the
maj 2014	World. Pronounced.
marts 2014	LL-Map: Language and Location
ebruar 2014	Minority Rights Group
oktober 2013	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
ugust 2013	UNESCO Atlas of the World's
narts 2013	Languages in Danger
nuar 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
ecember 2012	
ovember 2012	_
ober 2012	Resurser
ptember 2012	Bogstavlyd
i 2012	Dansk sprognævn
ni 2012	Den danske ordbog
aj 2012	Dialekt.dk
oril 2012	dk.kultur.sprog
rts 2012	Korpus.dk
uar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
nuar 2012	Ordbog over det danske sprog
cember 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger
ember 2011	og korpus
tober 2011	Sproget.dk
ptember 2011	Svenska Akademien
gust 2011	∂ (Schwa.dk)
2011	
ni 2011	
aj 2011	
oril 2011	
arts 2011	
bruar 2011	
nuar 2011	
ecember 2010	
ovember 2010	
tober 2010	
eptember 2010	
ni 2010	
naj 2010	
pril 2010	
narts 2010	
bruar 2010	
nuar 2010	
ecember 2009	
ovember 2009	
oktober 2009	

oktober 2009

september 2009

http://www.spotmedia.dk/dialekt/mainsprog.html

Svar

august 2009 juli 2009 juni 2009 maj 2009 april 2009 marts 2009

Ole Stig Andersen

21. juni 2009 • 18:40

 $\label{eq:lemma:$

 $\label{eq:continuous} Det er ikke på grund af nedertysk påvirkning, vi kan forstå hinanden, men fordi de nordiske sprog historisk set er af én rod – ét sprog.$

Naturligvis er det den fælles historiske rod der gør at de skandinaviske standardsprog er indbyrdes forståelige – ét sprog, som du siger. Men hvis ikke de var blevet påvirket massivt og samtidigt af plattysk, ville de antagelig have udviklet sig (meget) længere væk fra hinanden end de har gjort.

Svar

Arild Kierkegaard

21. juni 2009 • 19:39

"Men hvis ikke de var blevet påvirket massivt og samtidigt af plattysk, ville de antagelig have udviklet sig (meget) længere væk fra hinanden end de har gjort."

Det er da ikke så lidt af en påstand. Hvis de nordiske (skandinaviske) sprog ikke var blevet påvirket så voldsomt af nedertysk, ville de formentlig være blevet præget mere af hinanden (og af sig selv).

Mit indlæg har naturligvis intet at gøre med at genoptage fortidens antityske rumlerier – Sven Clausen og hans ligesindede er for længst lagt i graven – deres "målstræv" var godt for samtiden, men kan ikke eftergøres slavisk af os.

Vi vil ikke af med "begynde" til fordel for "børje", men vi kunne måske tænke os om en ekstra gang, inden vi lod "starte" fortrænge "begynde" med alle dets udmærkede hjemlige synonymer.

Hvad det handler om, er at lære af fortidens fejl, så vi ikke gentager dem i nutiden. Vi kunne passende begynde med at tage det nordiske sprogfællesskab alvorligt og herunder få et nordisk terminologisk arbejde i stand.

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

© 2017 SPROGMUSEET • Kører på WordPress. Tema baseret på Mimbo

